

Posudek na dizertační práci
„Vytvoření indexu udržitelnosti kiteboardingu“
Mgr. Dana Heuera (FHS UK, studijní program Sociální ekologie)

Předkládaná dizertační práce je členěna do pěti standardních oddílů – úvodu, teoretické části, metodiky výzkumu, výsledků a diskuze spojené se závěrem. Rozsah práce je cca 100 stran, z toho 35 stran referencí, dále obsahuje menší počet grafických prvků – tabulek a obrázků.

Cílem předkládané práce je operacionalizovat problematiku udržitelnosti kiteboardingu a vytvořit sadu indikátorů, resp. index zpracovaný do podoby vzdělávacího nástroje. Doktorand identifikuje dopady kiteboardingu na jednotlivé složky přírodního i sociálního prostředí jak jsou popsány v literatuře, a navrhuje systému indikátorů, které by tyto dopady pomohly převést do nástroje pro hodnocení a zároveň pro osvětu a/nebo vzdělávání. Cíl je formulován v úvodu práce a je vhodně zasazen do kontextu udržitelnosti sportu obecně.

Teoretická východiska se zaměřují zejména na poznatky čerpající z tzv. scoping review týkající se témat souvisejících s udržitelností kiteboardingu. Tato rešerše pokrývá nejen odbornou literaturu (WoS, Scopus), ale také tzv. šedou literaturu – vhodným nastavením vyhledávání byly excerpovány zdroje, která mají charakter výzkumu (dizertační práce, projektové odborné zprávy apod.), což je z hlediska omezeného množství zdrojů vhodný přístup. Provedená rešerše je zpracována na velmi dobré úrovni z hlediska kvantitativního i kvalitativního. Doktorand se zaměřuje jak na udržitelnost profesionálního sportu, které je v současnosti věnována pozornost v rámci velkých sportovních událostí, tak na sport rekreační (zejména na vodní sporty, kromě kiteboardingu také na windsurfing). Dále se věnuje, to už však výrazně stručněji, tématu indikátorů a jejich významu pro osvětu, resp. vzdělávání. Cituje relevantní zdroje týkající se tvorby indikátorových sad a indexů, stejně jako roli indikátorů v osvětě a vzdělávání (u nás i ve světě je vědeckých článků na toto téma pohříchu málo).

Přístup k výzkumu je popsán v oddílu Metodika. Vzhledem k tomu, že metod je ve výzkumu aplikováno několik, na začátku kapitoly je vhodně uvedeno schéma, které čtenáře informuje o použitých metodách a jejich souvislostech. Metoda scoping review je vhodná pro získání ucelené představy o tématu, pro které až dosud komplexní rešerše není v odborné literatuře k dispozici. Zajímavé je, že literatura popisuje jak pozitivní aspekty kiteboardingu (zdravotní, sociální), tak negativní dopady (na prostředí či sociální smír), protože zpravidla jsou popisovány či analyzovány pouze negativní dopady lidských činností na prostředí. S ohledem na malé množství dostupné literatury autor ještě provedl rešerši sportu podobnému kiteboardingu – surfingu, čímž okruh možných dopadů na prostředí rozšířil. Dále je používána delphi metoda, jejímž smyslem je stanovit důležitost/významnost dopadů kiteboardingu na prostředí. Zajímavé je, jakých shod/neshod v ní oslovení experti na kiteboarding dosáhli. Ukazuje se (viz výsledková část), že odborný panel uvažuje zejména o pozitivních dopadech kiteboardingu na prostředí; proto se nabízí otázka, zda expertní panel pro delphi metodu byl sestaven vhodně. Nicméně popis zastoupených odborností se zdá být v pořádku a výsledky tak potvrzují, že o negativních aspektech rekreačního sportu ví i odborná veřejnost jen málo. Tvorba hodnotícího a zároveň osvětového nástroje tak dává jasný smysl.

Dále autor na základě výběru témat vytvořil s využitím odborné literatury systém indikátorů, které se snaží dodržet důležitá kritéria jejich kvality; pokud indikátory nebyly dostupné, využil názor odborníků. To je běžný přístup uplatňovaný i při tvorbě sad pro národní a nadnárodní úroveň. Nástroj byl otestován na respondentech z ČR, kteří se věnují kitesurfingu, a kteří v rámci polostrukturovaných dotazníků poskytli zpětnou vazbu k hodnotícímu nástroji. Všechny použité metody jsou kvalitativní – jejich popis je transparentní a vychází z relevantní literatury. V části omezení výzkumu autor dostatečně demonstruje pochopení limitů použitých metod, včetně nemožnosti výsledky práce zobecnit.

Výsledky jsou smysluplně sepsány tak, jak vyžadují kvalitativní metody. Všechny výsledky vycházející z použitých metod – jestliže použitou metodou byla scoping review, pak se samozřejmě vrací do určité míry (ale spíše jen kvantifikací) student zpět k teoretické části práce. Diskuze se odkazuje na relevantní literaturu a je spojena se závěrem.

Indikátorová část práce zůstala trochu za očekáváním – indikátory pro hodnocení dopadů jsou sice zajímavé a originální, jejich využití pro seriózní rozhodování o opatřeních na podporu pozitivních nebo ke snížení negativních dopadů by však vyžadovalo testování jejich validace a souvislostí. Kupříkladu dopad „Zlepšení kondice a zdraví, včetně duševního zdraví“ je hodnocen pomocí zjišťování nemocnosti a nadváhy. Malá nemocnost ale může být výsledkem provozování jiného, třeba celoročně vykonávaného sportu (běhání, plavání ad.) nebo jiné aktivity (např. otužování), stejně jako nízká hmotnost může být dána typem metabolismu a nikoliv provozováním kitesurfingu po krátkou dobu 20 dní v roce. Bylo by tedy důležité zkoumat validitu, tj. platnost získaných výsledků vzhledem ke skutečnosti. Validace indikátoru – či indikátorové otázky – je důležitá zejména v případě jevu, na nějž může působit více dalších vlivů a kde je tak interpretace výsledků složitá. Jiným problémem je vztah mezi indikátory – mezi některými se z povahy hodnoceného sportu implicitně předpokládá kauzální vztah (např. počet dní kitování – počet dní nemocnosti), tedy čím více kituju, tím budu méně nemocen. Pokud by byla taková kauzalita prokázána, zařazení obou indikátorů je zbytečné, pokud nebyla, pak je nutné zamyslet se nad relevancí daného indikátoru. Problém validity či relevance je zásadní a to i v případě sady indikátorů, zatímco příčinná souvislost je důležitá zejména při tvorbě agregovaného indikátoru či indexu. V případě spíše edukativního nástroje ale tyto výtky nabývá spíše jen poznámky k zamýšlení pro event. pokračování výzkumu na toto téma. Hlubší zamýšlení a lepší zpracování (vedoucí k jednoznačným výsledkům) by si zasloužily definice indikátorů. Zejména kvalitativní indikátory typu „Berete při kitesurfingu ohled na mořský nebo vodní ekosystém?“, „Jaký postoj zaujímáte k ochraně přírody?“ ad. je nutno zpřesnit operačními definicemi (co přesně znamená pozitivní postoj k OŽP, co znamená ohled na ekosystémy atp.). A v neposlední řadě – hodnocení jednotlivých indikátorů (bodování). To je doktorandem založeno na schématu: pozitivní odpověď = 1 bod, negativní odpověď = - 1 bod a event. žádná akce = 0 bodů. Různé indikátory využívají toto základní hodnotící schéma ale různě – někdy lze získat jen kladné body, jinde otázka zahrnuje i malus, tj. negativní body apod. Na jaké úvaze je toto hodnocení založeno? Byly testovány různé varianty hodnocení?

Práce cituje relevantní literaturu v dostatečném množství i kvalitě (geografické pokrytí, aktuálnost). Z formálního hlediska lze práci vytknout drobné nedostatky – chybějící tečky za

větou, špatná interpunkce, psaní názvů (velká písmena), nelogická změna fontů písma. Závěrečnému formátování práce tedy mohla být věnována větší pozornost.

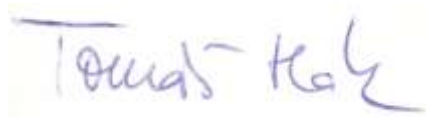
Odborná kvalita práce byla do určité míry posouzena také externími oponenty – recenzenty, protože značná část práce byla publikována v časopisech (Studia Sportiva a Envigogika). S tím také souvisí celková shoda práce s dalšími zdroji (36 %), jak ji vyhodnotil systém Turnitin. Jedná se však o práci originální. Zvolené výzkumné metody jsou adekvátní, byť výsledky nelze zobecnit a možná by bylo vhodné zařadit také nějakou kvantitativní metodu.

Dizertační práce splňuje podmínky kladené na tento formát práce a doporučuji ji k obhajobě.

K ústní obhajobě mám následující otázky (kromě dvou otázek uvedených v textu posudku):

- Pokud byste měl použít nějakou z kvantitativních metod, která by to byla?
- Existují některé sporty, pro které je jejich udržitelnost lépe popsána (event. již pro hodnocení dopadů na některou složku udržitelnosti využívají indikátory) a dalo by se tak inspirovat z nějakých analogií?

V Praze 20. června 2024

Tomáš Háek
FHS UK, Praha